

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Sancti Gregorii Moralis Expositionis In Beatum Iob Liber
Vigesimvssecvndvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

expavescunt, atque ex his tribulationibus quæ mundum feriunt, prævident quæ sequantur. Bene autem subditur: [*Et pondus ejus ferre non potui;*] quoniam qui extremi judicii adventum intenta mente considerat, profectò videt, quia tantus pavor imminet, quantum non solum tunc videre, sed se etiam nunc prævidere pertimescat. Consideratione namque tanti terroris metu animus palpitat, & intentionis suæ oculos declinans, intueri quod prævidet, recusat. Bene ergo dicitur: [*Et pondus ejus ferre non potui;*] quia cum supernæ majestatis vim ad iudicium venientis, terroremque tanti examinis considerando animus conatur exquirere, mox ad semetipsum refugiens, sese expavescit invenisse. Sed inter hæc pensandum est, quia beatus Job ista de se loquitur laudatus & flagellatus. Si igitur saltem

ad meritorum profectum ita percussus est qui sic timuit, quomodo feriendus est qui contemnit? Quomodo depressura sunt Dei iudicia eos qui se elevant, si & illos ad tempus deprimunt, qui hæc semper in humilitate formidant? Quomodo pondus Dei poterit ferre qui despicit, si hoc & ille in verberibus percutit, qui per timorem prævidit? Unde summopere formidandum nobis est illud tantæ districtiōnis examen. Constat autem, quia in hac vita cum percutit, si percussione correctio sequitur, disciplina patris est, non ira iudicis: amor corrigentis est, non districtio punientis. Ex ipso ergo præfenti verberare iudicia aterna pensanda sunt. Hunc etenim perpendere summopere debemus, quomodo feratur illa quæ reprobatur, si ferri modo vix valet ejus ira quæ purgat.

SANCTI GREGORII

MORALIS EXPOSITIONIS

IN BEATVM IOB

LIBER VIGESIMVSSECVNDVS.

CAPUT PRIMUM.

QUOD antè sæpe jam dictum est, hoc me crebrò repetere onerosum non est, quia & prædicator egregius dicit: *Eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.* Beatus Job idcirco gestas virtutes narrat, quia inter increpationis verba, & percussione verbera deprehensus, à spei fiducia mentem suam labefactari considerat. Multa quippe & egisse se mala ab increpantibus amicis audierat, & ne verbis pariter & flagellis pressa in desperationem mens corrumpat, hanc per suarum virtutum memoriam ad spem reformat; ut nequaquam se debeat in calamitate desicere, quæ tranquillitatis suæ tempore se meminerat tam sublimia egisse. Quia igitur intentionis ejus causam diximus, restat ut auditas virtutes illius subtiliter perpendamus. Hoc autem primum sciendum est, quia quisquis virtute aliqua pollere creditur, tunc veraciter poller, cum vitii ex aliqua parte non subjacet. Nam si ex alio vitii subditur, nec hoc est solidum, ubi stare putabatur. Unaquæque enim virtus tantò minor est, quantò defunt cetera. Nam sæpe quosdam pudicos quidem vidisse nos contigit, sed non humiles: quosdam verò quasi humiles, sed non misericordes: quosdam quasi misericordes, sed nequaquam justos: quosdam verò quasi justos, sed in se potius quam in Domino confidentes. Et certum est, quia nec castitas in ejus corde vera est, cui humilitas deest: quippe quia superbia se intrinsecus corrumpente fornicatur, si semetipsum diligens, à divino recedit amore. Nec humilitas vera est, cui misericordia juncta non est: quia nec debet humilitas dici, quæ ad compassionem fraternæ miseriæ nescit inclinari. Nec misericordia vera est, quæ à rectitudine justitiæ existit aliena: quia quæ potest per injustitiam pollui, nescit proculdubio sibimet ipsi misereri. Nec justitia vera est, quæ fiduciam suam non in conditore omnium, sed irse fortasse, aut in rebus conditis ponit: quia dum à creatore spem subtrahit, ipse sibi principalis justitiæ ordinem pervertit. Una itaque virtus sine aliis, aut omnino nulla est, aut imperfecta. Ut enim, sicut quibusdam visum est, de primis quatuor virtutibus lo-

quar, prudentia, temperantia, fortitudine, atque justitia; tantò perfectæ sunt singulæ, quantò vicissim sibimet conjunctæ. Disjunctæ autem, perfectæ esse nequaquam possunt: quia nec prudentia vera est, quæ justa, temperans, & fortis non est: nec perfectæ temperantia, quæ fortis, justa, & prudens non est: nec fortitudo integra, quæ prudens, temperans, & justa non est: nec vera justitia, quæ prudens, fortis, & temperans non est. Beatus itaque Job, quod non unam sine alia, sed conjunctas in se virtutes habuerit, enumerando singulas innotescit. Nam bona pudicitie insitians, dicit: [*Si deceptum est cor meum super muliere.*] Atque ut eidem pudicitie demonstraret humilitatis gratiam nullatenus defuisse, post cetera subjungit: [*Si contempsisti subire iudicium cum servo meo.*] Qui ut humilitati suæ ostenderet misericordiam fuisse conjunctam, paulò post dicit: [*Si negavi quod volebant pauperibus.*] Atque ut misericordiam suam ostenderet de justitiæ radice descendere, paulò superius præmisit, dicens: [*Si ambulavi in vanitate, & festinavi in dolo pes meus.*] Atque ut monstraret, quàm fuerit ad cuncta pavidus, & ad omnia circumspectus, inferius asserit, dicens: [*Semper enim quasi tumentes super me fluitus timui Dominum.*] Qui scilicet in prosperis positus, atque abundantia rerum fultus, si spem aut in suis actibus, aut in circumfluentibus rebus poneret, profectò justus non esset. Sed quando iste vir sanctus in se spem posuit, qui apertè dicit: *Ecce non est auxilium mihi in me?*

Quod non in defluentibus divitiis, sed in Deo, qui stat in æternum, confidendum sit.

CAPUT II.

QUID ergo hunc superest, nisi ut ipsas quoque divitias qua mente possederit innotescat? Ait enim: [*Si putavi aurum robur meum, & obryzo dixi, fiducia mea.*] Obryzum dicimus obrude aurum. Sanctus ergo vir nec aurum robur, nec sibi esse obryzum, id est, rudis auri molem fiduciam credidit: quia spem atque delectationem suam in solius gratia conditoris figens, neque de quantitate auri,

R r iij

neque de specie peccavit. De creatore quippe def-
perasse fuerat, spem in creatura posuisse. In rebus
autem dubiis spem fixerat dives ille, qui dicebat:
*Anima, habes multa bona reposita in annos plurimos,
requiesce, comede, bibe, epulare. Sed hunc super-
na vox increpat, dicens: Simile, hac nocte animam
meam repetunt a te; qua autem parasti, cuius erunt?*
Eadem enim nocte sublatus est, qui in rerum sibi
abundantia multa tempora fuerat praestolatus: ut
scilicet qui in longum sibi subsidia colligendo prof-
piceret, subsequenter diem vel unum minimè vi-
deret. Quasi in aquis enim defluentibus fundamen-
tum ponere, est in rebus labentibus spei fiduciam
velle solidare. Stante enim in perpetuo Deo, tran-
seunt omnia. Quid ergo ab stante fugere est, nisi
transeuntibus rebus inhæret? Quis namque um-
quam decurrentium fluminum tumidis vorticibus
raptus, manere ipse fixus potuit, deorsum unda
defluente? Quisquis ergo defluere devitat, superest
ut quod defluit fugiat, ne per hoc quod amat, in
hoc cogatur pervenire quod vitat. Qui enim rebus
labentibus inhæret, illò videlicet trahitur, quò ten-
dit quod tenet. Priùs itaque curandum est, ne quis
temporalia diligit, ac deinde ne in eisdem tempo-
ralibus quæ non ad delectationem sibi, sed ad usum
retinet, fiduciam ponat: quoniam conjunctus de-
currentibus, mox statum suum animus perdit. Nam
vitæ præsentis fluctus trahit quem levat: & valde
demens est qui in unda volvitur, & plantam figere
conatur. Sed sunt plerique, qui est in rebus tran-
seuntibus fiduciam nequaquam ponunt, cum ta-
men sibi met ad usum necessarios abunde adfunt, men-
te tacita lætantur. Qua in re dubium non est, quia
tantò quisque minus dolet quòd defint æterna,
quantò magis gaudet quòd adfunt temporalia: &
qui minus dolet quòd defint temporalia, certius
expectat ut adfint æterna. Hoc itaque de terrenis
rebus gaudium beatus Job non se habuisse testifi-
cans, subjungit dicens: [*Si lætatus sum super mul-
tis divitiis meis, & quia plurima reperit manus
mea.*] Sancti quippe viri in hujus peregrinationis
ærumna, quoniam eam quam appetunt, adhuc
creatoris sui speciem contemplari minimè sinuntur,
omnem præsentis vitæ copiam, inopiam deputant:
quia videlicet nil extra Deum sufficit menti, quæ
veraciter Deum quærit: & plerumque eis ipsa sua
abundantia fit vehementer onerosa, quia hoc ipsum
graviter tolerant, quòd festinantes ad patriam in
itinere multa portant. Unde fit, ut hæc cum indi-
gentibus proximis devotè partiantur, quatenus
dum sumit iste quod non habet, deponat ille quod
amplius habebat: nec conviator vacuus ambulet,
nec eum, quem retardare in via poterat, nimium
onus gravet. Electi ergo de multa abundantia mi-
nimè lætantur, quam videlicet pro amore cælestis
patrimonij aut largiendo dispergunt, aut despicien-
do deserunt. Sequitur: [*Si vidi solem cum fulgeret,
& lunam incedentem clarè; & lætatum est in abscon-
dito cor meum, & osculatus sum manum meam ore
meo: quæ est iniquitas maxima, & negatio contra
Deum altissimum.*] Incertum non est, quòd utraque
hæc luminaria humanis mysteriis deputata, cæli
militiæ vocantur. In quorum cultum multos novi-
mus, scriptura teste, cecidisse, sicut scriptum est:
Adoraverunt universam militiam cæli. Et quia sol &
luna aliter videntur ad usum, aliter ad veneratio-
nem: eo more, quo à cultoribus suis venerari so-
lent, solem & lunam beatus Job nequaquam vidisse
se perhibet, nec lætatum fuisse cor suum, nec os-
culatum manum ore suo. In qua videlicet osculatio-
ne, quid aliud quàm gratia venerationis exprimitur?
Quod si fecisset umquam, hoc iniquitatem
maximam, & Dei negationem vocat. Sed post-
quam tanta de se locis superioribus virtutum culmi-
na narravit, quid nunc mirum memorat, si solem

A ac lunam non se adorasse manifestat? Unde pensan-
dum est, quòd postquam in auro non habuisse fidu-
ciam, nec in multis divitiis lætatum se fuisse testa-
tur, adhuc ad sublimiora ducitur, ut tantò nos ma-
gis erudiat, quantò de se aliqua subtilius narrat.
Ait enim: [*Si vidi solem cum fulgeret, & lunam
incedentem clarè; & lætatum est in abscondito cor
meum.* Quid hoc in loco videre dicitur, nisi desi-
deranter intueri? Unde Psalmista ait: *Iniquitatem
si conspexi in corde meo, non exaudiat Deus.* Quæ
nimirum iniquitas in ore exprimi non posset, si non
conspiceretur in corde. Sed aliud est videre per judi-
cium, aliud per appetitum. Beatus ergo Job ful-
gentem solem, & clarè incedentem lunam nequa-
quam vidisse se perhibet, ut se demonstrat præsentis
lucis speciem non appetisse. Ac si post despectum ter-
renæ suæ abundantia, patenter insinuet: Quid di-
cam, quia nequaquam in auro lætatus sum, qui
in ipsa quoque luce corporea delectatus non sum?
Sancti etenim viri postquam omnia præsentis vitæ
oblectamenta despiciunt, præ illius lucis internæ
dulcedine, ab hac exteriori animum luce quasi à
tenebris avertunt: multumque secum intrinsicè
contendunt, ne hujus lucis, quæ fulget extrinse-
cus, delectatione rapiantur. Lux quippe visibilis si
incautè diligitur, à luce invisibili cor cæcat: quia
quantò extra se inhians animus funditur, tantò am-
plius in internis obtutibus reverberatur. Unde so-
lertes quique ne corporeis sensibus nimis ad extero-
ra dilabuntur, continuo studio intra mentem suam
C occulta custodiæ disciplina se colligunt: ut tantò
magis inveniuntur interiori integri, quantò minus
sunt exteriori fusi. Hoc enim vigore disciplinæ intra
mentis suæ se arcana constrinxerat, qui exterioris
vitæ appetitum fugiens, dicebat: *Diem hominis non
concupivi, tu scis.* Quod ergo apud Prophetam di-
citur: *Diem hominis non concupivi, tu scis;* hoc
de semetipso beatus Job verbis aliis asserit, quia
fulgentem solem, & lunam incedentem clarè non
viderit, atque ex his in cordis abditis lætatus non
sit: quia nimirum gaudere non poterat de his, quæ
per delectationis desiderium non videbat. Si verò
cuncta hæc, quæ juxta historiam tractando discur-
rimus, per allegoriæ quoque mysteria perferutemur;
quid hoc in loco aurum accipimus, nisi præclari in-
tellectus ingenium: quid obryzum, nisi suam men-
tem? quæ dum igne amoris excoquitur, semper in
se servat claritatem pulchritudinis quotidiana inno-
vatione fervoris. Nescit enim mens per torpore
veterascere, quæ studet per desiderium semper in-
choare. Hinc namque per Paulum dicitur: *Remo-
vami spiritu mentis vestre.* Hinc Psalmista, qui f
ad perfectionis jam culmen pervenerat, quasi in-
choans dicebat: *Dixi, nunc coepi:* quia videlicet si
lassescere ab inchoatis bonis nolumus, valde necesse
est, ut inchoare nos quotidie credamus. Nec ab-
horret à rationis ordine, quòd aurum dicimus inge-
nium designari: quia sicut in ornamento aurum sup-
ponitur, ut gemmarum desuper ordo disponatur; ita
clara sanctorum ingenia divinis muneribus hu-
militè subternuntur, & distincta super se gratia-
rum dona percipiunt. Et nisi quid simile aurum
cum sapientia haberet, quidam sapiens minimè di-
xisset: *Sapientia absconsa, & thesaurus invisus, quæ Eccli-
utilitas in urrisque?* Sancti autem viri robur suum
aurum non deputant, quia quantolibet ingenio ful-
geant, nihil se esse ex suis viribus pensant. Et cum
sentire omnia valenter possunt, priùs intelligere se-
metipfos cupiunt; quatenus lumen ingenij more
solis priùs illustret locum in quo oritur, & postmo-
dum cetera, ad quæ procedendo dilatatur: ne si in-
tendendo cognoscendis aliis semetipfos nesciant, ibi
solis radius, ubi oritur obtenebreat. Ingenij ita-
que virtutem ad cognoscendam propriam infirmita-
tem dirigunt, atque ex infirmitatis suæ meliùs co-

4. Reg.
17. c

Hiere.
17. b

4.

4. Reg.
17. b

20. d.
4. c

gnitione convalescunt. Aurum ergo robur non creditur; si in accepto ingenio fiducia non habetur. Quod bene Salomon admonens, ait: *Habe fiduciam in Domino in toto corde tuo, & ne inimitaris prudentie tue.* Dicit ergo: [*Si putavi aurum robur meum, & abyro dixi, fiducia mea.*] Ac si aperte fateatur, dicens: Nec menti propriae, si qua egisse me bona contigit, hæc principaliter deputavi. Qui adhuc subtilius humilitatem nobis sui cordis insinuans, adjungit dicens.

Quid sit quod filiis prophetarum ligna cadentibus, ferrum de manubrio lapsum disparuit, quod Elifao lignum aquis immergente reversum est.

CAPUT III.

Si latus sum super multis divitiis meis, & quia plurima reperit manus mea. Quid multas divitias appellatas per significationem credimus, nisi abundantia acumina consiliorum? Quæ quærentis manus invenit, cum hæc cogitatio tractantis gignit. Has etenim Salomon sapientie divitias contemplatus ait: *Corona sapientium divitiæ eorum.* Qui quia divitias non metalla terrena, sed prudentiam nominat, illico per contrarietatem subdit: *Faustitas stultorum imprudentia.* Si enim coronam sapientium terrenas divitias diceret, proculdubio faustitatem stultorum, paupertatem potius quam imprudentiam fateretur. Sed dum faustitatem stultorum imprudentiam subdidit, sapientum divitias quia prudentiam dixerit, indicavit. Has in se Paulus scientie divitias contemplatus, & contemplationem suam consideratione humane fragilitatis humilians, ait: *Habemus thesaurum istum in vasibus fictilibus.* Multas itaque apud nos divitias reperimus, cum dona abundantis intelligentie, sacra loquia investigando percipimus, atque in his plura, nec tamen subimer diversa sentimus. Non est autem secura læticia, in divinis paginis vel fortia, vel multa cognoscere, sed cognita custodire. Nam qui bene intelligit, quid intelligendo operari debeat agnoscit. Quando enim intellectu latius extenditur, tantò ad explenda opera enixius ligatur. Unde in Evangelio Veritas dicit: *Cui multum datum est, multum quaeretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus repetent ab eo.* Deputemus igitur intelligentiam datam quasi pecuniam mutuam: quia quò plus nobis creditur ex benignitate, eò debitores amplius tenemur in opere: & plerumque eadem intelligentie accepta pecunia, cum ad usuras auditoribus datur, amittitur, nisi cautè tribuatur. Neque enim negligenter intuendum est in Regum volumine, quòd prophetarum filij cum in Jordane ligna caderent, uni eorum securis ex manubrio in profundum lapsa disparuit. Ferrum quippe in manubrio, est donum intellectus in corde. Ligna verò per hoc cadere, est pravè agentes increpare. Quod nonnumquam dum fluxè agitur, dum lapsus vanæ gloriæ in accepta eadem sapientia non vitatur, ferrum in aqua perditur, quia ex dissoluto opere intelligentia fatuatur. Quam profectò intelligentiam ad hoc novimus dari, ut ante dantis oculos ex bona debeat actione restitui. Unde rectè is qui ferrum amiserat, clamabat: *Heu heu heu domine mi, & hoc ipsum mutuo acceperam.* Habent enim hoc electi proprium, ut si quando eis in sua scientia furtiva vanæ gloriæ culpa subrepat, ad cor velociter redeant, & quidquid in se ante districti iudicis oculos damnable inveniunt, lacrymis insequantur. Qui stentes non solum cautè inspiciunt mala quæ commiserunt, sed ex accepto munere quæ reddere etiam bona debuerunt: quia nimirum tantò se amplius peccatores sentiunt, quantò ex neglectis bonis, quæ agere poterant, debitores tenentur. Rectè er-

go qui ferrum perdidit, clamabat: *Heu heu heu, & hoc ipsum mutuo acceperam.* Ac si dicat: Illud per dissolutionem negligentie perdidit, quòd ut per bona opera redderem, ex gratia conditoris accipi. Sed numquam Deus mentem deserit, quæ in peccatis se veraciter agnoscit. Unde & mox Elifaus veniens, lignum deorsum mittit, & ferrum in superficiem attollit: quia videlicet Redemptor noster piè nos respiciens, cor peccatoris humiliat, & ei quam amiserat intelligentiam reformat, lignum mergit, & ferrum relevat: quia cor affligit, & scientiam reparat. Unde bene in alia translatione dicitur, quòd confregit lignum atque jactavit, & sic ferrum sustulit. Lignum namque confringere, est cor ab elatione contere. Lignum ad ima jactare, est elatum cor in cognitione, ut diximus, propriae infirmitatis humiliare. Atque illico ferrum ad superficiem redit: quia ad usum exercitationis pristinae intelligentia recurrit. Igitur quoniam donum intellectus quòd accipitur, vix cum tot difficultatibus custoditur; (curandum quippe est ne otio torpeat, curandum ne in exercitatione operis, vitio elationis evanescat) sancti viri minime exultant, cum cognoscunt quæ faciunt: sed cum faciunt quæ cognoverant; & si intelligendo congaudent muneris largitoris, merentes tamen considerant debitum operis: ut videlicet actione persolvant, quòd eis prærogatum est in cognitione. Stultus namque est debitor, qui gaudens pecunias mutuas accipit, & tempus quo reddere debeat, non attendit. Moderatur autem læticia accipiendi, quando solerti providentia etiam constitutum tempus reddendi cogitatur. Quia igitur viri justi in his quæ vigilantè intelligunt, securà læticiam non extollunt, dicatur rectè: [*Si latus sum super multis divitiis meis, & quia plurima reperit manus mea.*] Ac si aperte diceretur: Nequaquam me in eo locupletem ex justitia credidi, quò recta quæ agere debui, etiam multa cognovi: nec intelligentia cor extulit, quia illud consideratio debite operationis pressit. Sciendum verò est, quòd plerumque contingit, ut cum intelligentie altitudo percipitur, circa semetipsum animus valde sollicitus ab elationis lapsu teneatur. Sed cum mira quæ intelligit, etiam operari cœperit, eo ipso nonnumquam quò foras ostenditur, labitur, atque in suis actibus se ceteros præire gloriatur. Beatum igitur Job sicut intelligentie aurum non extulit, nec lumen quoque ante humanos oculos miræ operationis elevavit. Unde & aptè subjungit.

Quòd Sancti, nec de bono suo, nec de fama, nec coram hominibus, nec in conscientia gloriantur.

CAPUT IV.

Si vidi solem cum fulgeret. Sol quippe in fulgore, est bonum opus in manifestatione. Scriptum namque est: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in caelis est.* Et rursum: *Sint lumina vestra præcincti, & lucerna ardentes.* Quod enim hoc in loco fulgente sole id in Evangelio lucernis ardentibus designatur. Bonum quippe opus cum in medio perfidorum lucet, lucerna ardet in nocte: cum verò in Ecclesia resplendet, sol fulget in die. Bonum opus si adhuc tale est, quòd soli mali mirantur, lucerna videlicet in nocte est: si autem ita proficit, ut mirari à bonis ac perfectioribus possit, nimirum sol est in die. Bonum opus cum per activam vitam in corporibus lucet, quasi lucernæ more, lumen ex testa resplendet. Cum verò per solam virtutem mentis in contemplatione attollitur, quasi more solis de caelo veniens lux videtur. Quia igitur multa beatus Job hospitalitatis ac misericordie de se bona narraverat, quæ profectò tantò adhuc mi-

Prov. 3.

Prov. 14. c.

Ibid.

2. Cor. 4. b.

Luc. 12. f.

* al. scientia

4. Reg. 6. a.

6.

7.

Matt. 5. b.

Luc. 12. d.

nima, quantò & corporaliter noverat gesta; ad virtutum spiritalium culmen, mentis oculum revocans, perfectionis suæ meminit: & lucem exemplorum, quam de se aliis tribuit, solem vocavit.

Quid electi in malis præteritis sapiens oculus mentis figunt, quam in bonis que agunt: & soli bona sua non vident, que aliis ad exemplum videnda præbent.

CAPUT V.

SUNT verò nonnulli, qui cum bona aliqua faciunt, iniquitatum suarum protinus obliviscuntur, & cordis oculum in consideratione bonorum operum que exhibent, figunt; atque eò se jam sanctos existimant, quò inter bona que agunt, malorum suorum, in quibus & fortasse adhuc implicati sunt, memoriam declinant. Qui scilicet si distractionem judicis vigilantè attenderent, plus de malis suis metuerent, quàm de imperfectis bonis exultarent: plus inspicerent quò de his que adhuc eis agenda sunt, debitores tenentur, quàm quòd operantes quædam, jam debiti partem solvunt. Neque enim absolutus est debitor qui multa reddit, sed qui omnia: nec ad bravium victoriæ pervenit, qui in magna parte spectaculi velociter currit, si juxta metas veniens, in hoc quòd est reliquum deficit. Nec ad quælibet destinata loca pergentibus inchoando prodest longum iter carpere, si non etiam totum valeant consummare. Qui ergo æternam vitam quarimus, quid aliud quàm quædam itinera agimus, per que ad patriam festinamus? Sed quid prodest quòd carpimus multa, si ea que ad perveniendum restant, negligimus reliqua? More itaque viatorum, nequaquam debemus aspicere quantum jam iter egimus, sed quantum superest ut peragamus: ut paulisper fiat præteritum, quòd indefinenter & timidè adhuc attenditur futurum. Amplius igitur debemus inspicere que bona necdum fecimus, quàm ea que jam nos fecisse gaudemus. Sed habet hoc humana infirmitas proprium, ut plus ei intueri libeat quòd sibi in se placet, quàm quòd sibi in se displicet. Ager quippe oculus cordis, dum laborare in consideratione sua metuit, quasi quoddam stratum delectationis in animo, ubi molliter jaceat, requirit: atque idcirco que comoda de peractis bonis sit affectus, intelligit: sed que damna de neglectis patitur, nescit. Plerumque enim hoc vitio tentantur etiam electi. Plerumque eorum cordi suggeritur, ut bona queque, que fecerunt, ad animum revocent, & securitatis jam lætitiæ exultent. Sed si verè electi sunt, ab eo in quo sibi placent, mentis oculos divertunt, omnem in se de peractis bonis lætitiā depriment: & de his que se minus egisse intelligunt, tristitiam requirunt, indignos se æstimant, & pæne soli bona sua non vident, que in se videnda omnibus ad exemplum præbent. Hinc est quòd Paulus, dum expleta in se bona postponeret, & sola adhuc reliqua que essent explenda cogitaret, dixit: *Ego me non arbitror apprehendisse.* Hinc est, quòd ut posset se de bonis que agebat, humiliare, studebat ad animum præterita mala reducere, dicens: *Qui prius fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus. Qui & si aliquando dixit: Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi: intuendum summopere est, quia illud eo tempore intulit, quo jam ex corpore discessurum se esse cognovit. Ibi quippe præmisit dicens: Ego enim jam delibor, & tempus meæ resolutionis instat.* Tunc ergo ad memoriam perfectionem reduxit operis, cum jam prævidit ad largitatis spatium minimè subesse tempus operationis. Sicut enim dum vivimus, debemus bona nostra à memoria repellere, ne extollant: ita appropinquante exitu, plerumque ea ad

Philip.
3. c.

1. Tim.
1.

2. Tim.
4.

ibid.

A memoriam justè revocamus, ut videlicet fiduciam præbeant, & desperatum timorem premant. Qui etsi Corinthiis bona sua enumerando narravit, illos confirmare studuit, non se ostendere. Nam quia eadem bona non in se attenderet, patefacta tribulatione propriæ tentationis edocuit, qua expressè subjunxit: *Propter quòd placeo mihi in infirmitatibus* 2. Cor. 12. *mess.* Ut ergo discipulos instrueret, de se summa referebat: ut verò se in humilitate custodiret, considerationis oculum non in virtutibus suis, sed in infirmitatibus fixerat. Habent itaque proprium sancti viri, ut bona quidem que agunt, videant; & tamen cum peregerint, ab eorum memoria oculos avertant. Unde rectè per beatum Job dicitur: [*Si vidi solem cum fulgeret.*] Ac si apertè diceret: Opus meum etiam cum aliis explorum lucem tribueret, ad præsumptionis gratiam non attendi: quia dum de eo extolli timui, ab intuendo eo oculos averti. Sequitur: [*Et lunam incedentem clarè.*] Post præmissum solem, aptè quoque incedentem clarè lunam subdidit: quia videlicet post opus bonum, fama laudabilis sequitur, per quam celebre nomen in hac præsentis vitæ nocte possidetur. Si enim verum est quòd quidam putant, illustrationem lunam per occultum circulum à radio solis accipere, ut possit lucem nocturnis cursibus exhibere, ab hujus significationis ordine hæc quoque suspicio non abhorret. Fama quippe à bono opere vires accipit, & favoris gratiam quasi claritatem luminis aspergit. Est & aliud in luna, quòd per similitudinem bona spargenti famæ conveniat. Lux namque ejus etiam in tenebrarum tempore iter ambulantis ostendit: quia & dum de aliena vita lux laudis emicat, alios ad exercenda bona opera illustrat. Cumque illius opinio clara cognoscitur, huic quasi pergenti in itinere exempli lumen præbetur. Sed nonnumquam opus, quòd ab aliena opinione sumitur, minus mundo desiderio in animo formatur: Nam infirmæ mentes cum bona de aliis audiunt, aliquando se ad operationem rectam non amore virtutis, sed delectatione laudis accendunt. Et profectò liquet, quia sicut naturæ solis est, ut queque attingit, accendat & siccat: ita lunaris ignis est proprius, ut quidquid contigerit, exurat quidem, sed exurendo humidum reddat. Ad vitam igitur bonam alios pro amore Dei affectus recti operis, alios verò amor laudis inflammat. Sed cum recti operis affectu accendimur, quasi per ignem solis à vitiorum humore siccamur. Eum verò, quem ad opus bonum laudis amor provocat, concupita fama, quasi luna, attingit; quia videlicet ejus animus & accendit & resolvit. Accendit scilicet ad exercitium operis, resolvit verò ad concupiscentiam favoris. Plerumque tamen ad exercenda bona opera, aliena nos utiliter exempla persuadent. Et cum mente humili opinionis alienæ bona suscipimus, nostra vel ad melius bona producimus, vel ad bonum mala permutamus. Cumque nos de vita proximi famæ splendor irradiat, mens nostra, ut prædiximus, que ad obtinendum virtutis iter se dirigit, quasi in lunæ lumine gressus ponit. Sed sicut ex aliena opinione proficimus, sic plerumque, si famæ nostræ laudibus inhiamus, à virtute vacamus: quia cum delectatur animus in hoc quòd de se extrinsecus haberi considerat, illud obliviscitur, ad quòd introversus anhelabat. Quia igitur sanctum virum intelligentia scientiæ non corruptit, de multis divitiis gaudere despexit. Quia verò cum magnitudo operis non inflavit, solem fulgentem non vidit. Quia autem illum nec fama laudis extulit, clarè incedentem lunam minimè attendit. Sunt enim nonnulli, qui eò in elationem corruunt, quòd per subtilem intelligentiam vel que non faciunt bona cognoscunt. Hi nimirum super multis divitiis lætantur, cum quælibet summa intelligendo reperiunt, atque

* al. in-
tendi-
mus, à
virtute
9.

protinus subdidit: [Et si letatum est in abscondito cor meum.] Et quia plerumque inconsiderata mens, dum transitorio favori non renititur, ad hoc usque pertrahitur; ut laudet ipsa quod facit; conditioni quæ præmissa est, congruè subinfertur: [Et osculatus sum manum meam ore meo.] Per manum quippe operatio, per os autem locutio designatur; sicut per Salomonem dicitur: *Abscondit piger manum suam sub axilla sua, & laborat, si ad os suum porrigat eam.* Pigo labor est manum suam ad os porrigere, est voci suæ opere concordare. Manum ergo suam osculatur ore suo, qui laudat quod facit, & testimonio propriæ locutionis sibi virtutem tribuit operis. Quia in requis despicitur, nisi is qui ipsa operandi munera largitur? Unde bene per egregium prædicatorem dicitur: *Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti?* Sancti autem viri sciunt post primi parentis lapsum, de corruptibili stirpe se editos, & non virtute propria, sed præveniente superna gratia ad meliora se vota vel opera commutatos: & quidquid sibi mali inesse cognoscunt, de mortali propagine sentiunt meritum: quidquid verò in se boni inspicunt, immortalis gratiæ cognoscunt donum, eique de accepto munere debitores sunt, qui & præveniendo dedit eis bonum velle quod noluerant, & subsequendo concessit bonum posse quod volunt. Unde bene per Joannem dicitur: *Adoraverunt viventem in secula seculorum, mittentes coronas suas ante thronum Domini.* Coronas namque suas ante thronum Domini mittere, est certaminum suorum victorias non sibi tribuere, sed auctori; ut ad illum referant gloriam laudis, à quo se sciunt vires accepisse certaminis. Beatus ergo Job, quia sic bona quæ operatus est, narrat, ut tamen hæc suæ operationi non tribuat, sed ad auctoris laudem recurrit, manum suam ore suo osculatum fuisse se denegat. Ac si patenter dicat: Ego mea opera tamquam mea non profero: quia auctoris sui gratiam negare convincitur, quisquis sibi tribuit quod operatur. Unde & protinus subdidit: [Quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum.] Liquer etenim, quia illum negat, cuius aspectû gratiâ, sibi vires boni operis arrogat. Quod rectè quoque & iniquitas maxima vocatur; quoniam omne peccatum, quod ex infirmitate est, spem nequaquam perdit, quia à superno iudice veniam requirit. Præsumptio autem virtutis propriæ tantò gravius in desperatione est, quantò longius ab humilitate. Cumque vires sibi tribuit operis, ad adiutorium non recurrit auctoris: sitque ut eò gravius peccator pereat, quò & ipsum hoc, quia est peccator, ignorat. Sequitur.

Quòd summa sit perfectio charitatis, diligere inimicos, & de eorum profectu gaudere, & de ruina dolere.

CAPUT VI.

Si gavisus sum ad ruinam eius qui me oderat, & exultavi quòd invenisset eum malum. Omnipotentis Dei nos esse discipulos, sola custodia charitatis probat. Hinc est enim, quòd per semetipsam Veritas dicit: *In hoc cognoscunt omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Quæ nimirum dilectio si cor nostrum veraciter replet, duobus modis ostendi solet: scilicet si & amicos in Deo, & inimicos diligimus propter Deum. Sed sciendum est, quia inimici dilectio tunc veraciter custoditur, cum nec de profectu addicimur, nec de ruina illius lætamur. Nam sæpe in dilectionis imagine erga inimicum animus fallitur, seque hunc diligere æstimat, si ejus vitæ contrarius non existat.

Sed dilectionis vim occultè & veraciter aut profectus inimici, aut casus interrogat. Hac etenim de re ad plenum semetipsam mens hominis nescit, nisi eum, quem sibi adversarium credit, in defectu vel profectu mutasse modum sui status invenerit. Si enim de prosperitate addicitur, & de calamitate se odientis lætatur; constat, quia non amat, quem non vult esse meliorem: eumque etiam stantem voto persequitur, quem cecidisse gratulatur. Sed inter hæc sciendum est, quia evenire plerumque solet, ut non amica charitate & inimici nos ruina lætificet, & rursum ejus gloria sine invidia culpa contristet: cum & ruente eo, quosdam bene erigi credimus, & proficiente illo, quosdam bene injustè opprimi formidamus. Quia in re mentem nostram nec ejus jam defectus erigit, nec ejus profectus addicit, si recta nostra cogitatio non quid in ipso, sed quid de ipso circa alios agatur, attendit. Sed ad hæc servanda valde est necessarium subtilissimæ discretionis examen: ne cum nostra odia exequimur, fallamur sub specie utilitatis alienæ. Si enim de inimici morte gaudendum omnino non esset, Psalmista non diceret: *Letabitur iustus, cum viderit vindictam impiorum.* Sed aliud est impium, aliud verò inimicum perpeti. Nam sunt plerique inimici, qui non sunt impij: & sunt nonnulli impij, qui nobis specialiter non videntur inimici. Humana autem mens omnem quem inimicum tolerat, etiam impium & iniquum putat: quia ejus culpas apud cogitationem suam livor accusator exaggerat. Qui bullibet verò flagitiis prematur, minus iniquus creditur, si adversarius minimè sentitur. Quia in re discernendum est, aliud esse quòd nobis, aliud verò quòd sibi & ceteris noster inimicus nocet. Nam si alius bonus est, sine nostra forsitan culpa esse non potest nobis malus: nec omnino jam de ejus ruina gaudendum est, cuius nos solos certum est adversa tolerasse. Cum verò noster ac multorum hostis perimitur, de ereptione proximorum potius, quam de inimici interitu necesse est ut animus lætetur. Oportet namque, ut pereunte adversario, subtiliter pensare debeamus & quid debemus ruinæ peccatoris, & quid justitiæ ferientis. Nam cum perversum quemque Omnipotens percudit; & condolendum est miseriæ percantis, & congaudendum justitiæ judicis: ut nobis & in luctu sit pœna morientis proximi, & rursum in gaudium veniat exhibita æquitas judicantis Dei: quatenus nec pereunti homini existamus adversarij, nec judicanti Deo inveniamur ingrati. Beatus igitur Job, quia cuncta in adversitate odia perfectè calcavit, dicat: [Si gavisus sum ad ruinam eius qui me oderat, & exultavi quòd invenisset eum malum:] qui videlicet & inimicum diligens, dum adversario ruenti condoluit, in malis illius ipse ad bonum crevit, ut inde iste ad benignitatem crederet, unde illum mala quæ merebatur, invenissent. Quia verò sæpe nonnulli eos, quos sibi adversarios æstimant, maledictione feriunt, quoniam virtute nequaquam possunt: in quibus patenter apparet, quæ mala si possent facerent, qui ea quæ facere nequeunt, imprecati minimè desunt: beatus Job ostendens se à culpa etiam maledictionis alienum, secutus adjunxit: [Non enim dedi ad peccandum guttur meum: ne expeterem maledicens animam ejus.] Peccaret quippe, si hoc optaret à Deo fieri, quòd ipse facere, vel omnino non posset, vel si posset, minimè deceret. Nam qui maledictionibus inimicum impetunt, quid aliud in illo facere Deum volunt, nisi quòd ipsi facere aut nequeunt, aut erubescunt? Mortem namque adversario exoptant, quam & si possunt, inferre metuunt: ne aut perpetrari homicidij rei teneantur, aut iniqui appareant etiam cum sint. Quid est ergo Deo dicere: *Occide quem odi,* nisi apertis ei vocibus clamare: *Hoc fac meo adversario, quòd me in illum*

facere nec peccatorem decet? In quibus profecto A
 verbis pensandum nobis est, ubi iste vir legerat :
*Diligite inimicos vestros. Et ubi legerat : Benedicite,
 & nolite maledicere. Et rursum : Non reddentes ma-
 lum pro malo, nec maledictum pro maledicto.* Sed
 exterioribus non audita supernæ gratiæ præcepta serva-
 bat, quia hæc in mente illius sancti Spiritus afflatus
 scribebat. Cui tamen minus esset, quod positos ex-
 tra diligeret, nisi & interioribus viventibus, secumque
 quotidie conversantes etiam familiares adversarios
 toleraret. Unde subiungit.

Quod sancti viri multos ex domesticis suis, exoptatores mortis suæ æquanimitèr tolerant.

CAPUT VII.

SI non dixerunt viri tabernaculi mei, Quis det de
 carnibus eius, ut saturerur?] Quæ nimirum sententia
 potest quoque per mysterium ex voce Redemptoris
 intelligi. Viri quippe eius tabernaculi de carnibus
 illius saturari cupierunt, vel Judæi scilicet persequentes,
 vel Gentiles credentes: quia & illi moliti sunt corpus
 illius, quasi consumendo, extinguere: & isti esurientem
 mentem suam desiderant quotidianæ immolationis
 sacrificio de eius carnibus satiare. Sed nunc solius
 historiae virtutem sequentes, pensemus quanta
 fortitudine sancti viri animus extra intraque sollicitus ad omnia paratur.
 Qui si injustè agentibus aut umquam per silentium
 cederet, aut per rectitudinem non contraheret, profecto
 adversarios non habuisset. Sed in eo quod vias
 vitæ tenuit, exoptatores suæ mortis invenit. Foris
 patentes adversarios pertulit, intus latentès. Minor
 est autem virtus certaminis, foris quempiam videre
 mala quæ superet, & intus quod toleret non habere.
 Perfectæ autem magnitudinis laus est, adversa perpeti
 & exterioribus fortiter, & interioribus clementer.
 Nam sunt nonnulla, quæ in ipsa quoque familiarium
 conversatione corrigi nequeunt sine culpa corrigentis:
 atque ideo cum vel corrigentem inquinant, vel
 omnimodo hæc agentem gravant, magna magisterij
 arte dissimulanda sunt, ipsaque hac dissimulatione
 toleranda. Quæ contra nos illata citius à corde
 laxamus, si nostra circa proximos errata cognoscimus.
 Unde bene quoque per Salomonem dicitur: *Cunctis sermonibus
 qui dicuntur, ne accomodes cor tuum, ne forte audias
 sermum tuum maledicentem tibi. Scit enim tua conscientia,
 quia & tu crebro maledixisti aliis.* Dum enim
 pensamus quales erga alios fuimus, esse circa nos
 tales alios minus dolemus: quia aliena iniustitia in
 nobis vindicat, quod in se iuste nostra conscientia
 accusat. Sequitur.

Quanta hospitalitatis sanctus Job fuit, cuius ostium patens, peregrinus & viator invenit.

CAPUT VIII.

Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori
 patuit] Quia teste Paulo, charitas patiens &
 benigna describitur: per patientiam aliena mala
 æquanimitèr tolerat, per benignitatem quoque bona
 misericorditer impendit sua. Unde beatus Job &
 patienter domesticos maledicentes pertulit, &
 viatores atque peregrinos apud se benignè suscepit:
 illis morum exempla tribuens, istis exteriorum ope
 concurrens: illis per mansuetudinem non concitus
 ad irascendum, istis per misericordiam ad subveniendum
 paratus. Vir enim sanctus Redemptorem generis
 humani per prophetiæ spiritum intuens, prædicamenta
 quoque illius in opere servabat, quibus nos admonet,
 dicens: *Dimittite, & dimittetur vobis: date, &
 dabitur vobis.* Dare namque ad res pertinet,
 quas exterioribus habemus: dimittere autem
 S. Greg. Tom. I.

ad relaxandum dolorem, quem interioribus ex aliena
 culpa contrahimus. Sed sciendum est, quia qui dimittit,
 & non dat, etiam non plenè operatus est, meliorem
 tamen partem misericordiæ tenuit. Qui autem dat,
 & minime dimittit, omnino misericordiam nullam
 facit: quia ab omnipotente Deo munus ex manu non
 accipitur, quod corde obligato in malitia profertur.
 Mundari etenim debet prius animus, qui elemosinam
 præbet: quia omne quod datur Deo, ex dantis mente
 pensatur. Cuncta itaque malitiæ macula ab interiori
 nostro homine cogitationis immutatione tergendam
 est: quia iram iudicis placare nescit oblatio, nisi ex
 munditia placeat offerentis. Unde scriptum est: *Respexit
 Deus ad Abel, & ad munera eius; ad Cain autem, & ad
 munera eius non respexit.* Neque etenim sacrum
 eloquium dicit: *Respexit ad munera Abel, & ad
 Cain munera non respexit:* sed prius ait, quia
 respexit ad Abel; ac deinde subiunxit, *Et ad munera
 eius.* Et rursum dicit, quia non respexit ad Cain; ac
 deinde subdidit, *Nec ad munera eius.* Ex dantis
 quippe corde id quod datur, accipitur. Idcirco non
 Abel ex muneribus, sed ex Abel munera oblata placuerunt.
 Prius namque ad eum legitur Dominus respexisse
 qui dabat, quam ad illa quæ dabat. Unde bene beatus
 Job dicitur nobis in hospitalitatis gratia largitatem
 suam, prius circa adversarios protulit patientiam &
 benignitatem suam: quod de ruina non exultavit
 inimici, quod verbis maledicis persecutores suos non
 impetit, quod sciens intrinsecus æquanimitèr toleravit,
 & tunc deum hospitalitatis suæ munificentiam protulit:
 ut audito scilicet narrationis eius ordine, discamus
 quia exteriora munera ex interna cordis lectione
 conduntur: ut virtutum eius contextio lectorem
 doceat, qualis apud se esse debeat, cum exteriora
 bona aliis subministrat. Sed quis se inter tanta
 virtutum culmina sanctum esse non crederet? Quis
 non utcumque ipsis tot meritis tentaretur: ut si
 quando ut homo delinqueret, delictum suum hominibus
 noller innotesci; & leve esse crederet, si quid in
 minimis peccaret; culpamque suam mallet silentio
 tenere, quam voce confessionis aperire? Sæpe namque
 contingit, ut elatus virtutibus animus, dum multa
 bona in estimatione proximorum de se spargi cognoverit,
 agnosci non velit, si quid est quod reprehensibiliter
 facit. Quas videlicet erroris tenebras idcirco mens
 tolerat, quia cordis oculum tumor gravat. Unde beatus
 Job inter tot eximia facta virtutum, qui tam summus
 fuerit in operatione, ut demonstraret quam humilis
 fuerit in mente, protinus adiunxit:

*Quod quasi homo abscondit peccatum, qui admirationem
 primi hominis, vel erubescit confiteri quod malefecit, vel
 defendit.*

CAPUT IX.

SI abscondi quasi homo peccatum meum, & celavi
 in sinu meo iniquitatem meam] Hæc sunt namque
 veræ humilitatis testimonia, & iniquitatem suam
 quemque cognoscere, & cognitam voce confessionis
 aperire. At contra, usitatum humani generis vitium
 est, & latendo peccatum committere, & commissum
 negando abscondere, & convictum defendendo
 multiplicare. Ex illo quippe lapsu primi hominis
 hæc augmenta nequitiae ducimus, ex quo ipsam
 radicem traximus culpæ. Sic namque ille dum
 lignum vetitum contigisset, abscondit se à facie
 Domini inter ligna paradisi. In qua absconctione,
 scilicet quia Deum latere non poterat, non latendi
 effectus describitur, sed affectus notatur. Qui cum
 argueretur à Domino, quod de ligno vetito contigisset,
 illico respondit: *Mulier, quam dedisti mihi fornicariam,
 ipsa mihi dedit de ligno, & comedi.* Ipsa quoque
 Si ij

ibid.

que mulier inquisita respondit, dicens: *Serpens decepit me, & comedi.* Ad hoc quippe requisiti fuerant, ut peccatum quod transgrediendo commiserant, confitendo delerent. Unde & serpens ille persuasor, qui non erat revocandus ad veniam, non est de culpa requisitus. Interrogatus itaque homo est ubi esset, ut perpetratam culpam respiceret, & confitendo cognosceret quam longè à conditoris sui facie abesset. Sed adhibere sibi utrique defensionis solatia, quàm confessionis, elegerunt. Cumque excusare peccatum voluit vir per mulierem, mulier per serpentem; auxerunt culpam, quam tueri conati sunt: obliquè Adam Dominum tangens, quòd ipse peccati eorum auctor extiterit, qui mulierem fecit: & Eva culpam ad Dominum referens, qui serpentem in paradiso posuisset. Qui enim ore diaboli fallentis audierant: *Eratis sicut dii*; quia Deo esse similes in divinitate nequiverunt, ad erroris sui cumulum Deum sibi facere similem in culpa * notati sunt. Sic ergo reatum suum dum defendere moluntur, addiderunt, ut culpa eorum atrocior discussa fieret, quàm fuerat perpetrata. Unde nunc quoque humani generis rami ex hac adhuc radice amaritudinem trahunt: ut cum de vitio suo quisque arguitur, sub defensionum verba, quasi sub quædam se arborum folia abscondat, & velut ad quædam excusationis suæ opaca secreta faciem conditoris fugiat, dum non vult cognosci quod fecit. In qua videlicet occultatione non se Domino, sed Dominum abscondit sibi. Agit quippe, ne omnia videntem videat, non autem ne ipse videatur. Quo contrà cuique peccatori jam exordium illuminationis, est humilitas confessionis: quia sibi met ipsi jam parcere renuit, qui malum non erubescit confiteri, quod fecit: & qui defendendo accusari potuit, accusando se celerrimè defendit. Unde & mortuo Lazaro, qui mole magna premebatur, nequaquam dicitur: *Revivisce, sed: Veni foras.* Ex qua scilicet resurrectione, quæ gesta in illius est corpore, signatur qualiter nos resuscitemur in corde, cum videlicet mortuo dicitur: *Veni foras*; ut nimirum homo in peccato suo mortuus, & per molem malæ consuetudinis jam sepultus, quia intra conscientiam suam absconditus jacet per nequitiam, à semetipso foras exeat per confessionem. Mortuo enim, *Veni foras* dicitur, ut ab excusatione atque occultatione peccati, ad accusationem suam ore proprio exire provocetur. Unde David propheta ab illa tanti * mole facinoris reviviscens, ad vocem Domini quasi foras exiit, dum per Nathan correptus, quod fecerat accusavit. Quia igitur hæc occultationis culpa in humano genere vehementer excrevit, bene beatus Job cum diceret: [*Si abscondi peccatum meum.*] interposuit: [*Quasi homo.*] Hominis quippe esse proprium conspicit, quod ex parentis veteris imitatione descendit. Ubi aptè subditur.

Quòd perfectæ humilitatis indicium sit, peccata & ultro accusare, & aliis accusantibus non negare.

CAPUT X.

14. **E**T celavi in sinu meo iniquitatem meam.] Scriptura etenim sacra, plerumque sinum ponere pro mente consuevit: sicut voce Ecclesiæ de persecutoribus nostris, qui nobis natura quidem conjuncti sunt, sed vita disjuncti, per Psalmistam dicitur: *Redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum.* Ac si apertè diceret: In mente sua recipiant hoc, quod in nostris corporibus sevientem operantur: ut dum nos exterius ex parte puniunt, ipsi interius perfectè puniantur. Quia igitur sinus secretum mentis accipitur, in sinu iniquitatem celare, est hanc in conscientia laribus occultare; nec per confessionem detegere, sed per defensionem velare. Quo contrà

28. b **A** Jacobus dicit: *Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem, ut salvemini.* Salomon quoque ait: *Qui abscondit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit, & dereliquerit ea, misericordiam consequetur.* Sed inter hæc sciendum est, quòd plerumque homines & culpas confitentur, & humiles non sunt. Nam multos novimus, qui arguente nullo, peccatores se esse confitentur: cum verò de culpa sua fuerint fortasse correpti, defensionis patrocinium quarunt, ne peccatores esse videantur. Qui si tunc cum id sponte dicunt, peccatores se esse veraci humilitate cognoscerent, cum arguuntur ab aliis, esse se quod confessi fuerant, non negarent. *Qua* in re indicia veræ confessionis sunt, si cum quisque se peccatorem dicit, id de se dicenti etiam alteri non contradicit. Nam quia scriptum est: *Iustus in principio accusator est sui*: non magis peccator, sed iustus videri appetit, cum peccatorem se quisque nullo arguente confitetur: sed confessionis veritatem probat, cum alter malum quod fecimus, increpat. Quòd si superbè defendimus, liquet quia peccatores nos ex nobis fictè dicebamus. Unde summopere curandum est, ut mala quæ fecimus, & sponte fateamur, & hæc aliis argumentibus non negemus. Superbiæ quippe vitium est, ut quod de se fateri quisque quasi sua sponte dignatur, hoc sibi dici ab aliis dedignetur. Beatus itaque Job quantæ fuerit humilitatis ostendit, qui se & inter adversarios noverat vivere, & tamen non verebatur culpas voce confessionis aperire. Sed notandum, quòd superius virtutes suas loquitur, inferius peccatum fatetur. Hinc enim liquiddè demonstrat, quàm vera de bonis suis dixerat, qui noluit tacere de malis. Modò virtutes suas indicat, modò culpam: quia & perpetraverit peccatum, & non tacuerit, manifestat. Unde certissimè apparet quantæ munditiæ in omnipotentis Dei oculis fuerit, qui & vitavit mala, ne committeret, & tamen quæ eum committere contigit, hominibus non abscondit: quatenus ei & justitiæ sit gloria, declinasse peccatum, & justitiæ custodia, quod non potuit declinare, prodidisse. Videatur vir iste cuilibet magnus in virtutibus suis, mihi certè sublimis apparet etiam in peccatis suis. Mirentur in eo, qui volunt, castitatis continentiam, mirentur integritatem justitiæ, mirentur viscera pietatis: ego in eo non minùs admiror confessionem humilitatis peccatorum, quàm tot sublimia gesta virtutum. Scio enim, quòd per infirmitatis verecundiam plerumque gravioris est certaminis, commissa peccata prode, quàm non admittit vitare: & unumquodque malum quamvis robustius vitetur, tamen humiliter proditur. Beatus ergo Job, qui tot magnis operibus fultus, confiteri culpam non erubuit, ostendit in virtutibus, quàm humilis fuit. Sed quia ex humilitate vera secura semper auctoritas nascitur: ut tantò foris nil metuat, quantò ad rerum culmina animus per elationis desiderium non anhelat, expressa confessione peccati, rectè subjungitur: [*Si exavi ad multitudine nimiam, & despectio propinquorum tenuit me: & non magis tacui, nec egressus sum ostium.*]

15. **E** Magna est securitas cordis, nil concupiscentiæ habere secularis. Nam si ad terrena adipiscenda cor inhiat, securum tranquillumque esse nullatenus potest: quia aut non habita concupiscit ut habeat, aut adempta metuit ne amittat: & dum in adversis sperat prospera, in prosperis formidat adversa: huc illucque quasi quibusdam fluctibus volvitur, ac per modos varios rerum alternantium mutabilitate versatur. Si verò semel in appetitione supernæ patriæ forti stabilitate animus figitur, minus rerum temporalium perturbatione vexatur. A cunctis quippe externis motibus eam dem intentionem suam, quasi quædam secretissimum secessum petit: ibique incommutabiliter inhiærens, & mutabilia cuncta transcendens, ipsa jam tranquillitate quietis suæ in mundo extra mundum est.

Excedit profectò ima omnia intentione summorum, & cunctis rebus quas non appetit, libertate quadam se superesse sentit, nec tempestatem rerum temporalium intus sustinet, quam intuetur foris: quia terrena omnia, quæ concupita opprimere mentem poterant, despecta subteriacent. Unde bene per prophetam dicitur: *Statue tibi speculam: ut dum quisque specularum summa, supereminet infimis.* Hinc etiam Habacuc dicit: *Super custodiam meam stabo.* Stat quippe super custodiam suam, qui per solertiam disciplinæ terrenis desideriis non succumbit, sed supereminet: ut dum semper stantem appetit æternitatem, infra sit ei omne quod transit. Tamen quia sanctus vir quantalibet virtute profecerit, cum in hac vita positum adhuc extrinsecus carnis infirmitas premit, ut scriptum est: *Quamquam in imagine Dei ambulet homo, tamen vanè conturbatur:* plerumque agitur, ut & turbetur exteriori, & inturbabilis perduret interiori: & quod vanè conturbari potest, de infirmitate carnis sit, quamvis in imagine Dei ambulet de virtute mentis: quatenus & roboretur intus divino adjutorio, & tamen adhuc foris sarcina prematur humana. Unde bene Habacuc iterum unam sententiam protulit ad utraque servientem. Ait enim: *Et introivit tremor in ossa mea, & subitus me turbata est virtus mea.* Ac si diceret: Non mea virtus est, in qua superius raptus imperturbabilis maneo: sed mea infirmitas est, in qua inferius turbo. Ipse ergo super se imperturbabilis est, ipse sub se perturbabilis: quia super se ascenderat, in quantum rapiebatur ad summa: & sub semetipso erat, in quantum adhuc reliquias trahebat in infima. Ipse super se imperturbabilis est, quia in Dei jam contemplationem transierat: ipse sub se perturbabilis, quia sub semetipso adhuc infirmus homo remanebat. Huic sententiæ David propheta concinens, ait: *Ego dixi in excessu mentis mea: Omnis homo mendax.* Cui responderi potest: Si omnis homo, & tu: falsaque jam erit sententia, quam mendax ipse protulisti. Si verò ipse non es mendax, vera jam sententia non erit: quia dum tu verax es, non omnis homo cognoscitur mendax. Sed notandum est, quod præmittitur: *Ego dixi in excessu mentis mea.* Per excessum ergo mentis, etiam semetipsum transit, cum de hominis qualitate desinit. Ac si patenter dicat: De falsitate omnium hominum inde veram sententiam protuli, unde ego ipse super hominem fui. Intantum verò & ipse mendax, in quantum homo: intantum autem omnino non mendax, in quantum per excessum mentis super hominem. Sic itaque sic perfecti omnes, quamvis adhuc aliquid turbulentum de infirmitate carnis tolerent, jam tamen intrinsecus tranquillissimo secreto perfruuntur per contemplationem mentis: ut quidquid acciderit exteriori, in nullo turbet interiori. Unde beatus Job securitatem * in se esse mentis ostendens, postquam de se tot virtutum prædicamenta protulit, hoc quod præmissimus secutus, adjunxit.

Quod Sancti eos non timeant, à quibus nihil expectant: & contempti à proximis cum omni patientia sustinentes, ad contumelias nec verbum reddunt.

CAPUT XI.

16. *SI exavi ad multitudinem nimiam, & despectio propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec egressus sum ostium.* Ac si apertius dicat: Turbatus contra me extrinsecus aliis, ipse in me intrinsecus imperturbabilis mansi. Quid namque in hoc loco ostium, nisi os debemus accipere? Per os quippe quasi egredimur, dum verbis quibus possumus, secreta nostri cordis aperimus: & quales intus manemus in conscientia, tales foras egredimur per linguam. Sunt verò nonnulli, qui omnino despici me-

tuunt, ac ne viles fortasse judicentur, sapientes videre appetunt. Hi coguntur ostium egredi: quia pulsati contumelias, quàm magni apud se lateant, loquentes denunciant. Dumque per impatientiam victi, quædam de se, quæ nesciebantur, produnt, tamquam per oris ostium egrediuntur. Unde beatus Job dicitur quod oris ostium non fuisset egressus, bene præmisit: [Tacui,] quia videlicet impatientia turbatus, à domo conscientie exisset, si tacere nescisset.

Quod exemplo Domini, ibi de doctrina celesti silentium est, ubi auditores non ad adificationem, sed ad curiositatem conveniunt.

CAPUT XII.

SANCTI etenim viri in commotionis tentatione semetipfos ostendere omnino refugiunt, & cum audientibus prodesse nequeunt, etiam despici tacentes volunt, ne de sapientia suæ ostentatione gloriantur. Cumque aliquid dicunt prudenter, non querunt gloriam suam, sed auditorum vitam. Cum verò conspiciunt, quia auditorum vitam loquendo lucrari non possunt, tacendo abscondunt scientiam suam. Ad imitandum quippe viam Domini, quasi ad quoddam nobis propositum signum currimus. Ipse enim, quia Herodem vidit non profectum querere, sed signa vel scientiam velle mirari, requisitus ab eo tacuit: & quia constanter tacuit, ab eo irrisus exivit. Scriptum namque est: *Herodes autem viso Iesu, gavissus est valde: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audiret multa de illo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.* Ubi & subditur: *Interrogabat autem illum multis sermonibus, at ipse nihil illi respondebat.* Tacens verò Dominus, quàm sit despectus ostenditur, cum illic protinus subinfertur: *Speravit illum Herodes cum exercitu suo, & illusi.* Quod videlicet factum oportet nos audientes discere: ut quoties auditores nostri nostra volunt quasi laudanda cognoscere, non autem sua perverfa mutare, omnino taceamus: ne si ostentationis studio verbum Dei loquimur, & illorum culpa quæ erat, esse non desinat, & nostra quæ non erat, fiat. Dicat fortasse aliquis: Unde novimus quo corde quis audiat? Sed multa sunt, quæ audientis animum produnt: maximè si auditores nostri & semper laudant quod audiunt, & numquam quod laudant, sequuntur. Hanc inanem loquendi gloriam prædicator egregius fugerat, cum dicebat: *Non enim iunius sicut plurimi, adulterantes verbum Dei: sed ex sinceritate, sicut ex Deo coram Deo in Christo loquimur.* Adulterari namque verbum Dei, est aut aliter de illo sentire, quàm est: aut ex eo non spirituales fructus, sed adulterinos fructus querere laudis humane. Ex sinceritate verò loqui, est nil in eloquio extrà quàm oporteat, querere. Sicut ex Deo autem loquitur, qui scit non se à se habere, sed ex Deo accepisse quod dicit. Coram Deo verò loquitur, qui in omni quod dicit, non humanos favores appetit, sed omnipotentis Dei præsentia intendit: non suam, sed auctoris gloriam requirit. Qui autem se quidem ex Deo se accepisse quod dicit, & tamen dicendo propriam gloriam querit; sicut ex Deo loquitur, sed non coram Deo: quia eum, quem cordi suo non proponit cum prædicat, quasi absentem putat. Sed sancti viri & ex Deo loquuntur, & coram Deo: quia & ab eo se sciunt habere quod dicunt, & ipsum suis sermonibus adesse iudicem adiutoremque considerant. Unde fit, ut cum se à proximis despici agnoscent, suaque dicta vite audientium non prodesse, abscondant quantæ virtutis sint: ne si secretum cordis inutiliter sermo prolatus aperiat, ad inanem gloriam prorumpat. Beatus igitur Job inter obstinatas mentes non appetens ex virtutis suæ patefactione clarescere, ait: [*Si despectio pro-* St iij

GO

Hiere. 31. d. Habac. 2. v.

Psal. 38. b

Habac. 3. c

Psal. 117. e

* al. san. ita.

Luc. 23. d

17.

2. Cor. 2.

pinquiorum terruit me, & non magis tacui, nec egressus sum ostium.] Qui enim per humilitatem solidus, nequaquam despici timuit; hunc ut foras lingua eiceret, impatientia non eicit. Ubi bene pramittitur. [Si expavi ad multitudinem nimiam:] ut cuius constantia fuerit agnoscat: quia videlicet nequaquam terret exterius numerus hominum, quem non devastat interiūs turba vitiorum. In hac etenim vita, qui nulla prospera appetit, nulla proculdubio adversa pertimescit. Quae scilicet verba si ad intellectum mysticum pertrahimus, in eis citius operationem nostri Redemptoris invenimus. Ipse quippe ad multitudinem nimiam non expavit, qui persecutores suos cum gladiis & fustibus venientes, una tantum responsione percussit, dicens: *Ego sum*. Ipsum despectio propinquorum non terruit, qui nos ab aeternis suppliciis liberans, palmas in facie aequanimiter accepit. Ipse tacuit, & ostium egressus non est, qui sub ipsa jam hora passionis cum humanitatis infirma pateretur, divinitatis suae potentiam exercere noluit, Mediatori quippe Dei & hominum, quasi egredi ostium fuisset, si cum teneretur ut homo, majestatis suae potentiam voluisset ostendere; & per divinitatis magnitudinem, suscepta carnis infirma transire. Ut enim apertus homo mori posset, Deus mansit occultus: quia si cognovissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent. Non est ergo egressus ostium, qui & requisitus a Pilato tacuit: atque inter persecutorum manus & corpus passioni obtulit, quod pro electis assumeret, & resistentibus noluit demonstrare quod erat. Unde etiam per Psalmistam dicitur: *Posuerunt me in abominationem sibi, traditus sum, & non egrediebar*. Cum enim despiceretur quia homo videbatur, egressus fuisset, si occultam majestatem suam ostentare voluisset. Sed quia infirmitatem prodidit, potentiam abscondit: in eo quod persecutoribus suis incognitus mansit, ad eos minime exivit. Qui tamen ad electos exit: quia divinitatis suae suavitate querentibus aperit. Unde ei per Prophetam dicitur: *Existi in salutem populi tui, ut salvos facias christos tuos*. Sequitur.

Quod efficaciores voces in auribus Dei habeant desideria sancta, quam verba clamorosa.

CAPUT XIII.

11. **Q**uis mihi tribuat adiutorem, ut desiderium meum Omnipotens audiat?] Sanctus vir postquam virtutum suarum sublimia gesta narravit, sciens quod suis meritis ad summa pervenire nequeat, adiutorem querit. Et quem nimirum, nisi unigenitum Dei Filium contempletur, qui humanam naturam in hac mortalitate laborantem dum suscepit, adjovit? Ipse quippe adjovit hominem factus homo: ut quia puro homini via redeundi non patebat ad Deum, via redeundi fieret per hominem. Deum. Longe quippe distabamus à justo & immortalis, nos mortales & injusti. Sed inter immortalem & justum, & nos mortales & injustos apparuit mediator Dei & hominum mortalis & justus, qui & mortem haberet cum hominibus, & justitiam cum Deo: ut quia per ima nostra longè distabamus à summis, in seipso uno jungeret ima cum summis: atque ex eo nobis via redeundi fieret ad Deum, quo summis suis ima nostra copularet. Hunc ergo beatus Job per totius Ecclesiae significationem loquens, mediatorem requirit, qui cum dixisset: [*Quis mihi tribuat adiutorem*,] aptè subdidit: [*Uti desiderium meum Omnipotens audiat*.] Sciebat quippe, quod ad requiem liberationis aeternae, humanae preces nisi per advocatum suum audiri non possent. De quo per Joannem Apostolum dicitur: *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Iesum Christum justum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.*

A De quo Paulus Apostolus dicit: *Christus Iesus, qui mortuus est pro nobis, immo qui & resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis*. Unigenito enim Filio pro homine interpellare, est apud coaeternum Patrem seipsum hominem demonstrare: eique pro humana natura rogasse, est eandem naturam in divinitatis suae celsitudine suscepisse. Interpellat igitur pro nobis Dominus non voce, sed miseratione: quia quod damnari in electis noluit, suscipiendo liberavit. Adjutor ergo queritur, ut desiderium exaudiatur: quia nisi pro nobis interpellatio mediatoris intercederet, ab aere Dei proculdubio nostrarum precum voces fierent. Notandum quoque est, quod nequaquam dicitur preces, sed *desiderium meum Omnipotens audiat*. Vera quippe postulatio non in oris est vocibus, sed in cogitationibus cordis. Valentiores namque voces apud secretissimas aures Dei non faciunt verba nostra, sed desideria. Aeternam etenim vitam si ore petimus, nec tamen corde desideramus, clamantes tacemus. Si verò desideramus ex corde, etiam cum ore conticescimus, tacentes clamamus. Hinc est, quod in eremo populus vocibus pretereptit, & Moyses à strepitu verborum tacet: & tamen silens aure divinae pietatis auditur, cum dicitur: *Quid clamas ad me?* Intus ergo in desiderio est clamor secretus, qui ad humanas aures non pervenit, & tamen auditum conditoris teplet. Hinc est, quod Anna ad templum pergens, ore quidem tacuit, & tamen tor sui desiderii voces emisit. Hinc in Evangelio Dominus dicit: *Intra in cubiculum tuum, & clauso ostio tuo, ora Patrem tuum in abscondito: & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi*. Clauso quippe ostio perit in cubiculo, qui tacente ore, in conspectu supernae pietatis fundit affectum mentis. Et vox auditur in abscondito, cum per sancta desideria silenter clamatur. Unde rectè quoque per Psalmistam dicitur: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus: & preparacionem cordis eorum audivit auris tua*. Sed beatus Job, quem sibi in exaudiendo desiderio adiutorem querat, subjunctis verbis aperit, dicens: [*Et librum scribat ipse qui iudicat*.] Quia enim timenti adhuc populo lex est transmissa per servum; diligentibus verò filiis Evangelii gratia est collata per Dominum, qui ad redemptionem nostram veniens, novum nobis testamentum condidit; sed de eisdem non testamenti mandato discutens, quandoque etiam iudex venit: necessarium non est, ut per expositionem clarescat, quia librum scribit ipse qui iudicat. Ipsa enim per se Veritas dicit: *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio*. Erit ergo tunc auctor iudicii, qui nunc est conditor libri: ut tunc districtus exigat, quod modò mansuetus jubet. Sic namque quotidie conspiciamus, quod magistri pueris elementa litterarum blandientes imponunt, sed haec ab eis savientes exigunt: & quae dant cum mansuetudine, cum verbere requirunt. Blanda namque nunc sonant eloqui divini mandata, sed erunt aspera in exactione sentiendi. Mansueti modò est admonitio vocantis, sed tunc districta ventura est iustitia iudicis: eo quod certum est, quia nihil vel minimi mandati sine discussione praetercat. Quo videlicet constat, quia librum scripsit ipse qui iudicat. Quem scilicet librum novi testamenti, quia ipse per se humani generis redemptor in extremo conderet, bene Ezechiel propheta denunciat, dicens: *Ecce sex viri veniebant de via porta superioris, qua respicit ad Aquilonem, & unus in medio eorum vestitus lineis, & arramentarium scriptoris ad renes ejus*. Quid namquam aliud inflexi viris venientibus, nisi sex aetates humani generis designantur? Qui de via portae superioris veniunt: quia à conditione paradisi, sicut ab ingressu mundi, à superioribus generationibus evolvuntur. Quae porta

10. 4. 18.

b

1. Cor. 2.

b

Psal. 8.

b

Habac.

3.

Enod.

14. d.

1. Reg. 1.

Mat. 5.

d.

Psal. 9.

* al. de.

fideria

19.

Joan. 5.

d.

Ezech.

9. d.

1. Joan. 2.

d

Rom. 8.

8

ad Aquilonem respicit: quia videlicet mens humani A generis vitii aperta, nisi calorem charitatis defrens, torporem mentis appeteret, ad hanc mortalitatis latitudinem non exisset. *Et uniuscujusque vas interius in manu eius*: quia unaquaque generatio singulis quibusque artibus evoluta, ante Redemptoris adventum in sua operatione habuit, unde pœnam damnationis sumpsit. *Vir quoque unus in medio eorum vestitus lineis*: quia Redemptor noster etiam de sacerdotali tribu juxta carnem parentes habere dignatus, vestitus lineis venire perhibetur. Vel certè, quia linum de terra, non autem sicut lana de corruptibili carne nascitur; quia indumentum sui corporis ex matre virgine, non autem ex corruptione commixtionis sumpsit, profectò ad nos vestitus lineis venit. *Et atramentarium scriptoris ad renes eius*. In renibus posterior corporis pars est. Et quia ipse Dominus postquam pro nobis mortuus est, & resurrexit, & ascendit in cælum, tunc testamentum novum per Apostolos scripsit, vir iste atramentarium ad renes habuit. Qui enim scripturam testamenti novi postquam dicescit, condidit, atramentarium quasi à tergo portavit. Hoc ergo atramentarium viro lineis vestito inhære considerat, qui dicit: [*Et librum scribat ipse qui judicat.*] Sed cur beate Job, ab eo qui iudex est, librum scribi desideras? Sequitur.

Quòd novi testamenti librum antiqui Sancti legere desiderabant, in quo est & doctrina perfectorum operum, & certitudo præmii post completionem præceptorum.

CAPUT XIV.

20. **V**T in humero meo portem illum, & circumdem illum quasi coronam mihi. [Librum quippe in humero portare, est Scripturam sacram operando perficere. Et notandum quàm ordinatè describitur, & prius in humero portare, & postmodum sicut corona circumdari: quia videlicet sacri eloquii mandata, si modò bene portantur in opere, post nobis coronam victoriæ exhibent in retributione. Beatus autem Job cur scribi librum à iudice postulat, qui ad testamenti novi pervenire tempora non valebat? Sed sicut sæpe jam dictum est, electorum vocibus utitur, atque ex eorum significatione postulat, quod profuturum eis per omnia prævidebat. Ipse namque per spiritum, hunc apud se librum jamdudum tenebat, quem per gratiam aspirationis acceperat & vivendo cognoscere, & prævidendo nunciare. Sed inter hæc sciendum est, quia cum ejusdem sacri eloquii præcepta cogitamus, cumque mentem à vitæ corruptibilis amore divertimus, quasi quibusdam cordis passibus ad interiora properamus. Nemo autem infima deserens, repente fit summus: quia ad obtinendum perfectionis meritum, dum quotidie mens in altum ducitur, ad hoc proculdubio velut ascensionis cuiusdam gradibus pervenitur. Unde hic quoque aptè subjungitur: *Per singulos gradus meos pronuntiabo illum.*] De his quippe meritum gradibus per Psalmistam dicitur: *Ambulabam de virtute in virtutem.* De his iterum sanctam Ecclesiam contemplatus, ait: *Deus in gradibus eius dignoscitur, dum suscipiet eam.* Neque enim, sicut dictum est, repente ad summa pervenitur, sed ad virtutum celsitudinem per incrementa mens ducitur. Hinc namque est, quòd Propheta idem iterum dicit: *Exercitatus sum, & defecit paulisper spiritus meus.* Quid est itaque, quod ait: *Spiritus meus*, nisi spiritus hominis, videlicet spiritus elationis? Et quia per occultam gratiam ad amorem Dei temperatè deluper mensurà proficimus, quantò in nobis quotidie de Dei spiritu virtus crescit, tantò noster spiritus deficit. Qui spiritus erroris, quia non à nobis subito penitus amputatur, bene paulisper defecisse perhibetur. Tunc verò in Deo plenè proficimus, cum à nobis ipsius funditus

defecerimus. Hæ itaque crescentium mensura virtutum, sancti viri vocibus gradus dicuntur. Electus etenim quisque à rudimenti sui prius teneritudine inchoat, ad robusta postmodum & fortia convalescit. Quod apertè in Evangelio demonstrat Veritas, dicens: *Sic est regnum Dei, quemadmodum si jaciatur Marc. 4. homo sementem in terram, & dormiat, & exurgat e nocte ac die, & semen germinet, & increseat, dum nescit ille.* Cujus nimirum seminis incrementa denuncians, adjungit: *Primo enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica.* Cujus profectus quoque etiam finem subrogat, dicens: *Et cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam venit tempus messis.* Ecce Veritatis voce per qualitates frugum, distincta sunt incrementa meritorum. Ait enim: *Primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica.* An non herbam adhuc tunc fuerat Petrus, cum ab ancillæ ore subito unius flatu sermonis inflexus est, jam quidem per devotionem viridis, sed adhuc per infirmitatem tener, Plenum verò frumentum in spica inventus est, quando persequentibus principibus resistebat, dicens: *Obedire oportet magis Deo, quam hominibus.* Plenum verò frumentum in spica inventus est, quando in tritura persecutionis tot verbera pertulit, & tamen nequaquam palearum more imminutus est, sed granum integrum mansit. Paulisper quippe in unaquaque anima, ut ita dicam, internæ gratiæ humor exuberat, ut herba in frugem crescat. Nemo ergo quemlibet proximum, cum adhuc herbam videt, de frumento desperet. Ab herbarum quippe foliis, quæ huc illucque molliter defluunt, surgentia frugum grana solidantur. Bene autem Daniel propheta, loquente ad se Domino, dum positionem nobis sui corporis insinuare studuit, hæc meritorum incrementa signavit. Ait enim: *Audivi vocem verborum eius, & audiens jacebam consternatus super faciem meam, vultusque meus hærebat terra.* Et ecce manus tetigit me, & erexit me super genua mea, & super articulos manuum mearum, & dixit ad me: *Daniel vir desideriorum, intellige verba quæ ego loquar ad te, & sta in gradu tuo: nunc enim missus sum ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens, & ait ad me: Noli metuerè.* Quam videlicet positionem sui corporis, dum verba intrinsecus loquentis audiret, nequaquam nobis tantà curâ exprimeret, si à mysteriis vacare cognovisset. In Scriptura enim sacra justi viri non solum quod dicunt, prophetia est, sed etiam plerumque quod agunt. Vir itaque sanctus internis mysteriis plenus, per positionem quoque corporis exprimit virtutem vocis: & per hoc, quòd primum in terra prostratus jacuit; per hoc, quòd se postmodum in manuum suarum articulis & in genibus erexit; per hoc, quòd ad extremum erectus quidem, sed tremens constitit, in semetipso nobis omnem ordinem nostri profectus innotescit. Verba enim Dei in terra jacentes audimus, cum in peccatis positi, terrenæ pollutioni conjuncti, Sanctorum voce spiritalia præcepta cognoscimus. Ad quæ præcepta, quasi super genua & super manuum nostrarum articulos erigimur; quia à terrenis contagiis recedentes, quasi jam ab infimis ventrem levamus. Sicut enim totus terræ inhæret, qui consternatus jacet: ita qui in genibus & manuum suarum articulis incurvatur, inchoante profectu ex magna jam parte à terra suspenditur. Ad extremum verò voce Dominica erecti quidem, sed tremantes assistimus, cum à terrenis desideriis profectè sublevati, verba Dei quòd plenius cognoscimus, plus timemus. Adhuc enim quasi in terra jacet, qui ad cælestia erigi terrenorum desideriis negligit. Quasi sublevatus autem adhuc manibus & genibus incumbit, qui quædam jam contagia deserit, sed quibusdam adhuc terrenis operibus non contradicit. Jam verò ad verba Dei erectus assistit, qui profectè

Psalm. 83.

Psalm. 47.

Psalm. 76.

Dan. 10.

21.

E

mentem ad sublimia erigit, & per immunda desideria incurvati contemnit. Bene autem trementem se stetit indicat: quia examen subtilitatis internæ, quò plus ad illud proficitur, ampliùs formidat. Ubi aptè divina voce subjungitur: *Noli metuere*; quia cum plus ipsi quod timeamus, agnoscerimus, plus nobis de Deo per internam gratiam infunditur quod amemus: quatenus & contemptus noster paulisper transeat in timorem, & timor transeat in charitatem: ut quia quærenti nos Deo per contemptum resistimus, per timorem fugimus; & contemptu quandoque & timore postposito, solo ei amore jungamur. Paulisper enim etiam timorem ejus discimus, cujus solius dilectioni inhaeremus. Appositis igitur quasi quibusdam gradibus profectus nostri, mentis pedem priùs per timorem in imo ponimus, & postmodum per charitatem ad alta amore levamus: ut ab eo, quo quisque timet, reprimatur ut timeat, & ab eo quod jam metuit, sublevetur ut præsumat. Hos autem virtutum gradus non magni laboris estprehendere, cum ab una ad alteram transitur. Sed subtilissima disputatione res indiget, cum mens pensare nititur, in una eademque virtute quibus profectus sui gradibus elevetur. Ut enim prima elementa virtutum, fidem scilicet & sapientiam loquar, obtineri singula perfectè nequeunt, nisi ad hæc distinctis ordinatque modis, quasi quibusdam gradibus ascendamus. Ipsa enim fides, quæ ad bona alia perfectè capessenda nos imbuit, plerumque in exordiis suis & nutat, & solida est; & jam certissime habetur, & tamen de ejus fiducia adhuc sub dubitatione trepidatur. Pars namque ejus priùs accipitur, ut in nobis postmodum perfectè compleatur. Si enim certo gradu in credentis mente non proficeret, requisitus in Evangelio pater sanandi pueri non dixisset: *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam*. Adhuc ergo ascendebat ad fidem quam jam perceperat, qui uno eodemque tempore clamabat se & jam credere, & adhuc ex incredulitate dubitare. Hinc est etiam, quòd Redemptori nostro à discipulis dicitur: *Auge nobis fidem*; ut quæ jam accepta per initium fuerat, quasi per augmenta graduum ad perfectionem veniret. Ipsa quoque sapientia, quæ esse bonorum operum solet magistra, anhelanti menti per incrementa tribuitur: ut ad eam proculdubio magni moderaminis gradibus ascendatur. Quod bene Ezechiel propheta figurata narratione denunciat, qui de eo viro, quem in excelso monte viderat, narrat dicens: *Mensus est cubitos mille, & transduxit me per aquam usque ad talos. Rursumque mensus est mille, & transduxit me per aquam usque ad genua. Et mensus est mille, & transduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille, torrentem quem non potui pertransire: quoniam intumuerunt aqua profunda torrentis, qui non potest transuadari. Quid namque millenario numero, nisi colla timuneris plenitudo signatur? Vir itaque, qui apparuit, mille cubitos metitur, & propheta per aquas usque ad talos ducitur: quia Redemptor noster cum nobis ad se conversis, boni exordii plenitudinem tribuit, dono spiritalis sapientiæ, prima nostri operis vestigia infundit. Aquam quippe usque ad talos venire, est jam nos per acceptam sapientiam desideratæ rectitudinis vestigia tenere. Qui rursum mille metitur, & Propheta usque ad genua per aquam ducitur: quia cum boni operis plenitudo tribuitur, ad hoc usque nostra sapientia augetur, ut in pravis jam actibus minimè flectatur. Hinc namque per Paulum dicitur: *Remissas manus & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris*. Aqua ergo ad genua pervenit, cum nos percepta sapientia perfectè ad boni operis rectitudinem stringit. Qui iterum metitur mille, & Propheta per aquam usque ad renes ducitur: quia videlicet tunc in nobis plenitudo operis excrescit, quando in nobis percepta*

A sapientia omnem quoque, in quantum est possibile, delectationem carnis extinxerit. Nisi enim carnis delectatio esset in renibus, Psalmista minimè dixisset: *Vire renes meos, & cor meum*. Aqua igitur ad renes venit, cum dulcedo sapientiæ, etiam incentiva carnis interimit: ut ea quæ vere mentem poterant, delectationis incendia frigerent. Qui adhuc mensus est mille, torrentem videlicet, quem Propheta pertransire non potuit, de quo etiam dicit: *Quoniam intumuerunt aqua profunda torrentis, qui non potest transuadari*. Percepta namque perfectione operis, ad contemplationem venit. In qua scilicet contemplatione, dum mens in altum ducitur, subleuata videt in Deo, quia non potest penetrare quod videt: & quasi tangit aquam torrentis, quam pertransire non valet; quia & intuetur speculando quod libeat, & tamen hoc ipsum perfectè non valet intueri quod libet. Propheta ergo quandoque ad aquam pervenit, quam non pertransit, quia ad contemplationem sapientiæ cum ad extremum ducimur, ipsa ejus immensitas, quæ ex se hominem subleuat: ad se humano animo plenam cognitionem negat, ut hanc & tangendo amet, & tamen nequaquam pertransendo penetret. Beatus igitur Job hæc incrementa virtutum, quia distinctè hominibus superno munere tribui confixit, gradus vocavit: quoniam per ipsos ascenditur, ut ad cælestia obtinenda veniant. Sacri itaque libri, id est, divini eloqui memoriam faciens, dicit: [*Per singulos gradus meos pronuntiabo illum*;] quia nimirum ille ad doctrinam Dei veraciter ascendit, qui ad obtinendam hanc gradibus sanctæ operationis eruperit. Et quasi per singulos gradus suos librum pronunciat, qui percepisse se ejus scientiam non per verba tantummodo, sed etiam per opera demonstrat. Unde adhuc subditur: *Et quasi principi offeram eum*.] Omne enim quod offerimus, in manibus tenemus. Venienti ergo ad iudicium principi librum offerre, est verba præceptorum illius in actione tenuisse. Sequitur.

Quòd adversus præpositos Ecclesie, terra clamat cum sulcis suis, quando desse sibi doctrinam seminariū subditi conqueuntur, vel cum eis à prælatis peccati exempla monstrantur.

CAPUT XV.

D *SI adversum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci ejus desent: si fructus ejus comedi absque pecunia, & animam agricolarum ejus affixi: pro frumento oritur mihi tribulus, & pro hordeo spina.*] Quid est clamare terram, desere sulcos, & fructus proprios emendo comedere? Cui unquam necesse est sua emere? Quis clamantem audivit terram? Quis sulcos descentes vidit? Et cum sulci terræ semper ex terra sint, quid est, quòd pronunciatione distincta & clamasse terra, & sulci ejus cum ea descesse denegantur? Cum enim nihil sit aliud sulcus terræ, quàm terra, magnæ distinctionis ratione non caret, dum subjungit: [*Et cum ea sulci ejus desent.*] Qua videlicet in re, quia ordo historię deficit, sese nobis intellectus mysticus, quasi apertis jam foribus ostendit. Ac si patenter clamat: *Quia rationem literæ defecisse cognoscitis, nimirum restat, ut ad me sine dubitatione redeatis*. Omnis enim, qui vel privato jure domesticam familiam regit, vel pro utilitate communi fidelibus plebibus præest, in hoc quòd jura regiminis in commissis sibi fidelibus possidet, quid aliud quàm terram incolendam tenet? Ad hoc quippe divina dispensatione ceteris uniusquisque præponitur, ut subsectorum animus quasi subacta terra, prædicationis illius semine fecundetur. Sed terra contra possessorem clamat, si contra eum qui sibi præest, aliquid in justum vel privata domus, vel sancta Ecclesia murmurat. Clamare quippe terram est, contra regentis injustitiam rationaliter

Marc. 9.

d

Luc. 17. 4

22

Ezec. 49.

Hebr. 12.

d

biliter subiectos dolere. Ubi rectè subjungitur: [*Et cum ea sulci ejus deflent.*] Terra enim etiam nullis operibus exulta, plerumque ad usum hominis aliud quod alimentum profert; exarata verò, fruges ad fatietatem parit. Et sunt nonnulli, qui nullo lectionis, nullo exhortationis vomere proficisci, quædam bona, quamvis minima, tamen ex semetipsis proferrunt, quasi terra necdum exarata. Sunt verò nonnulli, qui ad audiendum semper atque retinendum, sanctis prædicationibus ac meditationibus intenti, à priori mentis durtia, quasi quodam linguæ vomere scissi, semina exhortationis accipiunt, & fruges boni operis per sulcos voluntarie afflictionis reddunt. Sæpe verò contingit, ut hi qui præfunt, injusta aliqua faciant: fitque ut ipsi subiectis noceant, qui proficisci debuerant. Quæ dum rudès quique conficiunt, commoti contra rectorem murmurant, nec tamen valde proximis per compassionem dolent. Cùm verò hi, qui jam aratro lectionis attriti sunt, atque ad frugem boni operis excolti, gravari vel in minimis innocentes aspiciunt, per compassionem protinus ad lamenta vertuntur: quia velut sua plangunt ea, quæ proximi injustè patiuntur. Perfecti namque cùm semper de spiritualibus moveantur, tantò sciunt de alienis corporalibus damnis ingemiscere, quantò jam edocti sunt non dolere de suis. Omnis ergo qui præest, si perversa in subditis exercet, contra hunc terra clamat, & sulci deflent: quia contra ejus injustitiam rudès quidem populi in murmurationis vocibus erumpunt, sed perfecti quique pro pravo ejus opere sese in fleatibus affligunt: quodque imperiti clamant & dolent, hoc probatoris vitæ subiecti deflent & tacent. Cum clamante ergo terra sulcos plangere, est per hoc unde multitudo fidelium justè contra rectorem queritur, uberioris vitæ homines ad lamenta pervenire. Sulci itaque & ex terra sunt, & tamen à terræ vocabulo distinguuntur: quia hi qui in sancta Ecclesia mentem suam labore sanctæ meditationis excolunt, ceteris fidelibus tantò meliores sunt, quantò per accepta semina fecundiores operum fruges reddunt. Et sunt nonnulli, qui sanctis plebibus prælati, vitæ quidem stipendia ex Ecclesiastica largitate consequuntur, sed exhortationis ministeria debita non impendunt. Contra quos adhuc exemplum sancti viri rectè subjungitur, cùm ab eo protinus subinfertur.

Quòd absque pecunia fructus Ecclesie comedit, qui ecclesiastica commoda accipiens, prædicationis debitum non impendit.

CAPUT XVI.

[*Si fructus ejus comedi absque pecunia.*] Fructus etenim terræ absque pecunia comedere, est ex Ecclesia quidem sumptus accipere, sed eidem Ecclesie prædicationis pretium non præbere. De qua videlicet prædicatione auctoris voce dicitur: *Oportuit te committere pecuniam meam nummulariis; & veniens ego recepissim utique quod meum erat cum usura.* Terræ igitur fructus absque pecunia comedit, qui ecclesiastica commoda ad usum corporis percipit, sed exhortationis ministerium populo non impendit. Quid ad hæc nos pastores dicimus, qui adventum districti judicis præcurrentes, officium quidem præconis suscipimus, sed alimenta ecclesiastica muti manducamus? Exigimus quod nostro debetur corpori, sed non impendimus quod subiectorum debemus cordi. Ecce vir sanctus tot in hoc sæculo pignoribus obstrictus, inter occupationes innumeras, liber ad studium prædicationis fuit. Qui fructus terræ numquam sine pecunia comedit: quia nimirum subditis verbum bonæ admonitionis reddidit, à quibus fructus corporeæ servitutis accipit. Hoc namque debet omnipotenti Deo omnis S. Greg. Tom. I.

qui præest populo, hoc qui multis, hoc qui paucioribus præest: ut sic debita ministeria à subditis exigat, quatenus ipse etiam quid semper admonitionis debeat, sollicitus attendat. Omnes namque, qui sub dispensatione conditoris vicario nobis ministerio jungimur sub uno ac vero domino, quid nobis aliud nisi invicem servi sumus? Cùm igitur is qui subest, servit ad obsequium: restat proculdubio, ut is qui præest, serviat ad verbum. Cùm is qui subest, jussis obtemperat: oportet ut is qui præest, curam sollicitudinis ac pietatis impendat. Sicque fit, ut dum studiosè nunc servire nobis invicem per charitatem nitimur, quandoque cum vero Domino communi exultatione dominemur. Sed sunt nonnulli, qui in eo quòd officium prædicationis exhibent, aliis invident bonum quod habent, atque ideo jam veraciter non habent. Quibus rectè per Jacobum dicitur: *Quòd si zelum amarum habetis inter vos, & contentiones sunt in cordibus vestris: non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica.* Unde hic quoque cùm dictum est: [*Si fructus ejus comedi absque pecunia;*] rectè subjungitur: [*Et animam agricolæ ejus affixi.*] Agricolæ quippe hujus terræ sunt hi, qui minori loco positi, quo valent zelo, quanto possunt opere, ad eruditionem sanctæ Ecclesie in prædicationis gratia cooperantur. Quos videlicet terræ hujus agricolas, hoc est non affligere, eorum laboribus non invidere: ne rector Ecclesie dum soli sibi jus prædicationis vindicat, etiam aliis rectè prædicantibus invidia se mordente contradicat. Pia etenim pastorum mens, quia non propriam gloriam, sed auctoris quærit, ab omnibus vult adjuvari quod agit. Fidelis namque prædicator optat, si fieri valeat, ut veritatem quam solus loqui non sufficit, ora cunctorum sonent. Unde cùm Josue duobus in castris remanentibus atque prophetantibus vellet obfistere, rectè per Moysen dicitur: *Quid amularis pro me? Quis tribuat ut omnis populus propheteret, & det eis Dominus spiritum suum?* Prophtare quippe omnes voluit, quibus bonum quod habuit, aliis non invidit. Quia igitur beatus Job cuncta hæc suspena intulit, & si ea minime fecerit, sententiâ se maledictionis adstringit, sequitur.

Quòd contra negligentes prepositos non immerito à subditis murmuratur.

CAPUT XVII.

[*Pro frumento oritur mihi tribulus, & pro hordeo spina.*] Ac si aperte dicat: Si injustum quid erga subditos gessi, si exegi debita, & ipse quod debui non impendi, si exercitationem boni operis aliis invidi: pro bonis quæ in æternum reficiunt, retribuuntur mihi in judicio mala quæ pungunt. Pro frumento quippe tribulus, & pro hordeo spina oritur, cùm in retributione ultima, de qua remuneratio laboris quæritur, punctio doloris invenitur. Et notandum, quòd sicut à frumento hordeum distat, quamvis utrumque reficiat: sic à tribulo spina, quamvis sit utrumque quod pungat: quia tribulus mollior, & ad pungendum semper durior est spina. Ait ergo: [*Pro frumento oritur mihi tribulus, & pro hordeo spina.*] At si patenter dicat: Egisse quidem & magna me bona, & minima scio: sed si non ita est, pro bonis magnis mala minima, & pro bonis minimis mihi respondeant mala majora. Quamvis hoc intelligi & aliter potest. In frumento quippe spiritale opus, quod mentem reficit; in hordeo autem terrenarum rerum dispensatio figuratur. In qua sæpe dum servire infirmis atque carnalibus cogimur, quasi sua jumentis alimenta præparamus, atque ipse nostrorum usus operum quasi more hordei habet aliquid de admixtione palearum. Et ple-

T:

rumque contingit, ut rector qui præest, dum in-
 justa contra subditos exercet, dum nullo bonos
 blandimento refovet, dum quod gravius est, bene
 operantes quosque ex invidia affligit; etiam quæ-
 dam bona aliquando faciat, ac si frumentum serat,
 seseque in dispensandis terrenis rebus nonnumquam
 avaritiæ studio, pro utilitate carnalium misceat; &
 sic ejusdem laboris fructum velut messem hordei
 expectet. Sed subiecti quique pro eo quod in maxi-
 mis gravantur, gaudere in ejus bonis minimis ne-
 queunt: quia nec hoc opus coram Deo placet, quod
 alterius operis injustitia polluit: nec ipsa terrena-
 rum rerum dispensatio pro utilitate subditorum sus-
 cipi creditur, quando is qui præest, anhelare per
 avaritiam videtur. Unde fit, ut ad ipsa etiam pauca
 bona, quæ fieri inter multa mala considerant, non
 laudes, sed gemitus reddant; atque infirmantes
 murmurent, dum pendunt puri operis non esse
 quod vident. Ait ergo: [*Si adversum me terra mea
 clamat. & cum ipsa sulci ejus descent: si fructus ejus
 comedi absque pecunia. & animam agricolarum ejus
 affixi: pro frumento oritur mihi tribulus, & pro
 hordeo spina*] Ac si apertè dicat: Si magna quæ de-
 bui, sollicitè non feci, punitiones murmuris à sub-
 jectis recipiam, etiam de bono quod feci. Si neglexi

A exhibere quod foveat, justè in querelam profliens
 eorum lingua me pungat. Qua in re semper sollicita
 consideratione pensandum est, ne aut hi qui præ-
 sunt exempla mali operis subiectis præbeant, eo-
 rumque vitam suæ gladio pravitate extinguant: aut
 hi qui alieno regimini subjacent, facilè judicare
 audeant facta rectorum, atque per hoc, quod de
 his qui sibi prælati sunt, murmurant, non humano,
 sed ei qui cuncta disponit, divino ordini contradicant.
 Illis namque dicitur: *Oves mea his que con- Exe.
 culcata pedibus vestris fuerant, pascebantur, & que
 pedes vestri turbaverant, hæc bibebant. Oves enim
 turbata pedibus bibunt, cum subiecti ea ad exem-
 plum vivendi appetunt, quæ prælati quique pravo
 opere pervertunt. At contra à prælatis hi audiunt:
 Nos enim, quid sumus? Nec contra nos est murmur
 vestrum, sed contra Dominum. Qui enim contra su-
 perpositam sibi potestatem murmurat, liquet quod
 illum redarguit, qui eandem homini potestatem
 dedit. Tandem beati Job plenas mystica virtute senten-
 tias, in quibus contra amicorum verba respon-
 dit, Deo largiente digessimus: nunc superest, ut ad
 Eliu verba veniamus, quæ tantò graviore circum-
 spectione pensanda sunt, quantò & per juventutis
 audaciam spiritu ferventiore proferuntur.*

SANCTI GREGORII
 MORALIS EXPOSITIONIS
 IN BEATVM JOB,
 LIBER VIGESIMVS TERTIVS.

CAPUT PRIMUM.

REFATIONEM hujus operis toties
 necessariò repeto, quoties hoc in distin-
 ctione voluminum locutionis meæ pau-
 satione succido: ut cum legendi exor-
 dium sumitur, prius ipsa memoriæ lectionis causa re-
 novetur, & tantò robustius surgat doctrinæ ædifi-
 cium, quantò ex considerata causâ origine studio suis
 ponitur in mente fundamentum Beatus Job Deo so-
 li sibi que cognitus, in tranquillitate ad nostram no-
 titiam perducendus tactus est verbere, ut odorem
 suarum vitium tantò latius spargeret, quantò more
 aromatum melius ex incensione fragraret. Noverat
 in bonis piè subditos regere, & à malis se districtè
 custodire. Noverat bene uti rebus habitis: sed nec
 ciebamus si patiens permaneret ablatis. Noverat
 quotidiana Deo pro sanis pignorbis sacrificia sol-
 vere: sed incertum erat, si ei gratiarum sacrificium
 & orbatus immolaret. Ne quid ergo vitii salus te-
 geret, dignum fuit, ut hoc dolor aperiret. Data
 itaque est contra sanctum virum hosti callido ten-
 tandi licentia. Qui dum bona ejus multis co-
 gnita interimere appetit, etiam bonum patientiæ
 quod latebat, ostendit: & quem se angustare per-
 sequendo credidit, flagellis auctum & in exemplo
 dilatavit. Nec sine gravi arte, exercuit licentiam,
 quam accepit. Nam combussit greges, extinxit fami-
 lias, obruit heredes, percussit salutem corporis,
 & ad intorquendum gravioris tentationis jacu-
 lum, linguam servavit uxoris: quatenus sancti viri
 forte ac solidum pectus & per damna rerum dolo-
 re sterneret, & per verba conjugis maledictione
 perforaret. Sed quot vulnera læviens intulit, tot

Job. 1. 2.

C sancto viro neciens victorias ministravit. Nam si-
 delis Dei famulus, uno eodemque tempore inter
 vulnera & verba deprehensus, & dolentem car-
 nem æquanimitè pertulit, & despicientem conju-
 gem prudenter increpavit. Antiquus itaque hostis,
 quia vinci se in domesticis doluit, protinus exte-
 riora requisivit. Amicos namque ejus de locis sin-
 gulis, quasi pro exercenda charitate commovit,
 eorumque ora sub specie consolationis aperuit:
 sed per hæc, jacula increpationis intorsit, quæ
 eò durius cor securè audientis infingerent quò
 inter ostense & non servate charitatis tenebras im-
 provisè vulnerarent. Post hos quoque ad contu-
 melias etiam Eliu junior excitatur, ut tran-
 quillitatem tantæ mansuetudinis saltem dedignata le-
 vitas perturbaret ætatis. Sed contra tot antiqui ho-
 his machinas stetit invicta constantia, stetit æqua-
 nimitas infracta. Nam uno eodemque tempore
 verbis adversantibus opposuit prudentiam, rebus
 vitam. Nemo igitur sanctum virum, quamvis de
 illo apertè post flagella scriptum sit: *In omnibus
 his non peccavit Iob labiis suis; saltem postmodum
 in contentione amicorum æstimet inter verba de-
 liquisse. Sata quippe tentationem illius expertiit;
 sed Deus qui hunc laudayerat, in seipso ejus in-
 tentionem certaminis accepit. Quisquis ergo bea-
 tum Iob deliquisse in suis sermonibus queritur;
 quid aliud quam Deum, qui pro illo proposuit,
 perdidisse confiteretur? Quia verò antiqui patres
 fructiferis arboribus similes, non solum pulchri
 sunt per speciem, sed etiam utiles per ubertatem,
 sic eorum vita pensanda est, ut cum miramur qua*